

LANDTREK NAJAAR 1989 BIJ PARNASSIA

Hans Groot

Inleiding

Afgelopen najaar zijn op de telpost Parnassia in de Kennemerduinen bij Bloemendaal traditiegetrouw trektellingen gedaan. Ondanks het lage aantal teluren zijn er weer interessante en onverwachte trekbewegingen geregistreerd. Hierin ligt de aantrekkingskracht van trektellen. Door de jaren heen worden schimmige doortrekpatronen steeds duidelijker, maar blijft het ieder jaar weer een verrassing welke soorten in welke aantallen waargenomen zullen worden. Voor afgelopen jaar is de ongekende invasie van de Zwarte Mees daarvan een sprekend voorbeeld.

In dit artikel zullen, als gewoonlijk de telpost, de telmethode, de telperiode en de tellers kort besproken worden. Daarna wordt de trek per maand in grote lijnen belicht. In bijlage 1 zijn voor de meest algemene soorten de waargenomen aantallen per standaardweek weergegeven.

Telpost

De telpost is een duintop ten zuidoosten van het restaurant Parnassia in de Kennemerduinen, ongeveer 100 meter ten oosten van de zeereep. Over het algemeen kan de trek hiervandaan goed gevolgd worden (zie evt. Groot, 1989).

Telmethode

Geteld is middels de algemeen toegepaste en vele malen beschreven methode van de Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen (LWVT). Hier wordt dan ook volstaan met een verwijzing (Groot, 1989; LWVT, 1985).

Telperiode

In de maanden augustus t/m december is in totaal 136 uur geteld, een nieuw diepterecord. In tabel 1 wordt het aantal teluren per standaardweek gegeven. Deze teluren zijn onregelmatig over de week verdeeld. Vooral in september is redelijk veel geteld, terwijl in oktober, de trekmaand bij uitstek, de telpost zeer spora-

disch is bezet. Hierdoor is het niet zo zinvol aparte doortrekverlopen te schetsen van bepaalde soorten. De resultaten van 1989 zullen hun waarde vooral kennen in een breder verband.

Tabel 1. Aantal getelde uren per standaardweek in 1989.

<u>week</u>	<u>begin</u>	<u>eind</u>	<u>geteld</u>	<u>week</u>	<u>begin</u>	<u>eind</u>	<u>geteld</u>
32	6- 8	12- 8	4	40	1-10	7-10	8½
33	13- 8	19- 8	7½	41	8-10	14-10	0
34	20- 8	26- 8	14½	42	15-10	21-10	6
35	27- 8	2- 9	5	43	22-10	28-10	5
36	3- 9	9- 9	11½	44	29-10	4-11	6
37	10- 9	16- 9	5	45	5-11	11-11	12½
38	17- 9	23- 9	20	46	12-11	18-11	11
39	24- 9	30- 9	14½	47	19-11	25-11	5

Tellers

Zonder de inzet van de volgende personen zou de VWG haar illustere naam op het gebied van landtrektellen in 1989 niet hebben kunnen handhaven: Henk Boersbroek, Ruud Brouwer, Fred Cottaar, Steve Geelhoed, Amon Gouw, Tibor Gras, Hans Groot, Evert van Huijssteeden, Berry v.d. Hoorn, Richard Joosten, Guido van Leeuwen en Pim de Nobel. Bedankt!

Samenvatting van de resultaten

Algemeen

Ondanks het lage aantal teluren is een respectabele hoeveelheid soorten en exemplaren geteld. In totaal zijn 111 soorten, goed voor 188864 exemplaren waargenomen. Na 172 teluren in 1988, werden toen 123 soorten en 117389 exemplaren genoteerd. Het relatief hoge aantal exemplaren in 1989 is vooral te danken aan goede trek van de Spreeuw, welke ruim 60% van alle getelde exemplaren voor zijn rekening nam.

Opvallend talrijk waren verder Kolgans, Holenduif, Veldleeuwerik, Boomleeuwerik, Duinpieper, Grote Gele Kwikstaart, Goudhaan, Zwarte Mees, Pimpelmees en Kneu. Soorten die qua aantallen tegenvielen waren Buizerd, Watersnip, Wulp, Kleine Mantelmeeuw, Boompieper, Gele en Witte Kwikstaart, de lijsters en Kauw. Van sommige soorten zijn hoge aantallen waargenomen omdat juist op

topdagen geteld is, terwijl van andere soorten weinig trek is vastgesteld, omdat de beste dagen net gemist zijn. Deze effecten treden op gezien het toch wel lage aantal teluren. Toch is het zonder meer evident dat er in 1989 meer trek was dan normaal van Holenduif, Grote Gele Kwikstaart, Goudhaan, Zwarte Mees en Pimpelmees. Bij de eerste twee soorten ligt de verklaring waarschijnlijk in succesvolle broedseizoenen van de afgelopen jaren. Voor de laatste drie soorten kan gesproken worden van een onvervalste invasie. Van de invasie van de Zwarte Mees zal binnenkort een artikel in dit orgaan verschijnen.

Augustus

Op de eerste teldag, de zesde, wordt reeds een Grote Gele Kwikstaart waargenomen; een voorbode van hetgeen zou komen. Verder op die dag al leuke soorten als Bruine Kiekendief (3 exx.), Boomvalk (3 exx.) en Oeverzwaluw (8 exx.). In de periode 16-23 augustus wordt onder invloed van mooi zomerweer goede trek waargenomen, met flink wat Aalscholvers, Kokmeeuwen, Kleine Mantelmeeuwen, honderden Gele Kwikstaarten, tientallen Heggemussen en als 'krent in de pap' de Ortolaan, die op 16, 19, 20 en 22 augustus wordt waargenomen. Vermeldenswaard is de vroege Blauwe Kiekendief op 20 augustus, terwijl ook reeds drie Sperwers (onze eigen broedvogels?) worden gezien. In deze periode trekken ook verschillende steltlopers langs, zij het in kleine aantallen.

September

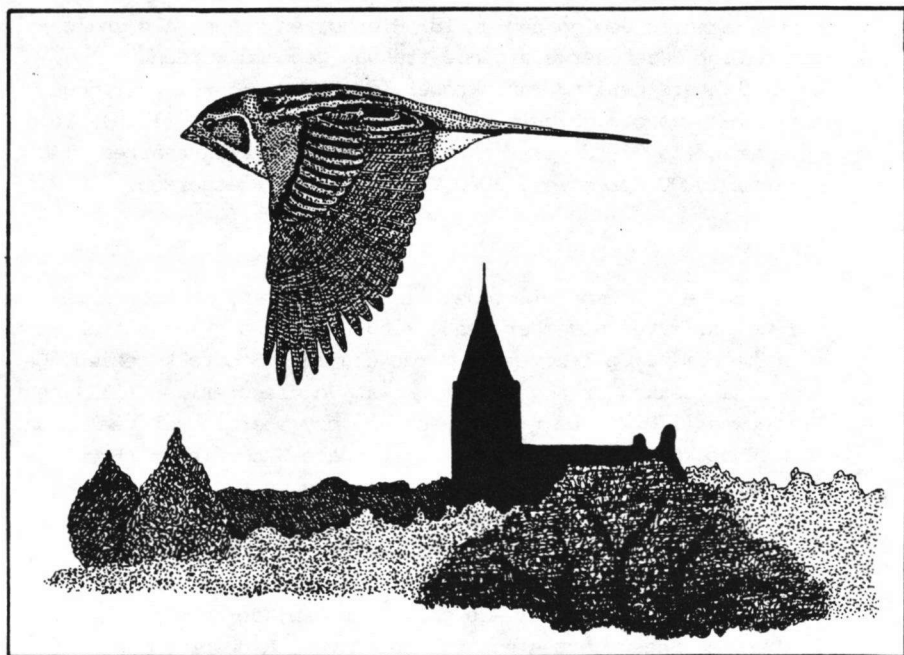
In de eerste helft van deze maand is niet veel geteld. De soorten die in augustus al volop doortrokken, zetten dat nog even door. Zo worden nog aardig wat Aalscholvers genoteerd, worden de meeste Blauwe Reigers waargenomen en verschijnen er nu en dan Bruine Kiekendieven boven de telpost. Ook de steltlopers zijn nog niet verdwenen, maar blijven weinig algemeen.

Op 5 september vindt goede zwaluwentrek plaats (Boeren- en Huiszwaluw), maar de meeste zullen gemist zijn omdat deze telling te vroeg is beëindigd (later op de dag zijn vele honderden zwaluwen doorgetrokken). De piepers komen ook in beweging; Boompiepers worden regelmatig in lage aantallen waargenomen, de Graspiepers beginnen aarzelend en de eerste Oeverpieper laat zijn fraaie roepje horen.

Gele Kwikstaarten rommelen nog lekker door en de echte doortrekperiode van de Grote Gele Kwikstaart begint (2 exx. op 7 september). Evenals vorig jaar bereikt de Heggemus een vroege piek met 110 exemplaren op 7 september. Op deze dag worden tevens de eerste wintervogels als Kramsvogel en IJsgors gezien. 12 September wordt goede trek vastgesteld van o.a. Grote Gele Kwikstaart (7), Gele Kwikstaart en worden de eerste twee Duinpiepers waargenomen. De tweede helft van september is doorgaans de tijd, dat de najaarstrek losbarst. In 1989 is dat ook het geval, niet in de laatste plaats door gunstige weersomstandigheden. Nog steeds worden veel Aalscholvers gemeld. Goede dagen in deze periode zijn 18, 20, 21 en 22 september. Op 18 september o.a. een Visarend, twee Duinpiepers, een record aantal van 12 Grote Gele Kwikstaarten, die het na de strenge winters steeds beter doen, en de eerste Sijs. Van 20 t/m 22 september met prachtig weer: 15 Lepeelaars, 7 Bruine Kiekendieven, meer dan 1000 Kieviten, de top van de Boerenzwaluw, maar liefst 7 Duinpiepers (4 op 20 september!), bijna 5000 Graspiepers, een schitterende Grote Pieper op 22 september, 14 Grote Gele Kwikstaarten, de eerste Zwarte Mezen, 10000 Spreeuwen en een vroege piek van de IJsgors (25 exemplaren, waarvan 16 op 22 september). Een Havik op 25 september, de enige Kleine Plevier op de 24^e en nog een Duinpieper op 24 en 27 september vormen samen met de eerste 'oktobertrekkers' de afsluiting van een mooie telmaand.

Oktober

In de maand waarin de najaarstrek zijn hoogtepunt bereikt, is om uiteenlopende redenen zeer weinig geteld. Toch waren de schaarse teldagen zeer goed en hadden de tellers handenvol werk. Op 4 en 5 oktober bij perfect telweer 'beukende' trek met 203 Holenduiven, 3100 Graspiepers, 23 Oeverpiepers, 4 Grote Gele Kwikstaarten en op 5 oktober de eerste topdag van de Zwarte Mees met 620 exemplaren. Bovendien 20000 Spreeuwen, 12400 Vinken, 331 Ringmussen, 2204 Kneuen (4 oktober een absolute topdag met ruim 1900 exemplaren; gelukkig was de Kneuen-liefhebber aanwezig om ze stuk voor stuk te tellen) en 214 Rietgorzen.

Oktober en november zijn de beste maanden om de trek van de Rietgors te bestuderen. Tekening: Guido van Leeuwen.

Daarna lag de trek en het telwerk enige tijd stil vanwege slecht weer. Dit houdt meestal een opeenhoping van vogels in die wachten totdat ze eindelijk weg kunnen trekken. Op 15 oktober wordt de enige Europese Kanarie van het jaar waargenomen. Op 18 oktober is het dan zover: allen lijken hetzelfde ogenblik gekozen te hebben om weg te trekken. De twee aanwezige tellers konden het absoluut niet aan en zullen helaas veel gemist hebben. Wat ze wel konden opschrijven was o.a. 156 Holenduiven, een Klapekster, die enige tijd op luttele afstand van de tellers in een struikje verbleef en daarmee op sluwe wijze hun aandacht nog eens afleidde van de enorme stroom vogels. Vele Veldleeuweriken (2843), Graspiepers (2800), 4 Grote Gele Kwikstaarten, 794 Zwarte Mezen, (dekroon op de omvangrijke invasie), 758 Pimpelmezen, 1242 Kauwen, 20000 Spreeuwen, 409 Ringmussen (absoluut record voor de telpost)

6700 Vinken, 5 Geelgorzen en 181 Rietgorzen kunnen als indicatoren voor deze overweldigende trekdag genoemd worden. Op de laatste telling van oktober (de 28^e) wederom zeer hoge aantallen van o.a. Blauwe Kiekendief (4), Kokmeeuw (1765), Veldleeuwerik (1500), de laatste twee Grote Gele Kwikstaarten, 148 Roeken, 15000 Spreeuwen, 3000 Vinken en 177 Rietgorzen.

November

Ofschoon de hoofdmoot inmiddels is doorgekomen, is vooral de eerste helft van november een periode waarin nog leuke trek valt waar te nemen. Op 1 november wordt een late Boomvalk gezien. De dag erna trekken er nog behoorlijk wat Veldleeuweriken (511) en Spreeuwen (17822). De tweede week van november levert veel leuke dingen op. Het is de tijd voor soorten als Waterpieper, Boomleeuwerik, welke prachtsoort het gelukkig weer eens goed doet met 8 exemplaren op 7 november, en Geelgors. De laatste onder de wintergasten, de zwanen en ganzen, worden regelmatig waargenomen, maar de laatste zomergasten (drie Boerenzwaluwen) vertonen zich ook nog een keer. Een tweede golfje Roeken, de eerste groepjes Fraters en Sneeuwgorzen en nog steeds veel Rietgorzen bepalen verder het beeld.

De laatste helft van de maand wordt weliswaar gekenmerkt door koude tenen, eenzaamheid, te snel lege thermosflessen en weinig trek, maar door de groepjes Kleine Riet- en Kolganzen, roofvogels als Blauwe Kiekendief, Sperwer, Smelleken en een late Bruine Kiekendief, de laatste duizenden Spreeuwen, Fraters en Sneeuwgorzen wordt het telseizoen toch in stijl uitgeluid.

Literatuur

Groot, H., 1989. Indrukken van de najaarstrek in 1988 bij telpost Parnassia. Fitis 25 (3): 110-123.

LWVT, 1985. Handleiding voor het tellen van zichtbare landtrek. Utrecht.

Hans Groot, J.T. Cremerlaan 72, 2071 SP Santpoort Noord.

Bijlage 1. Enige soorten en bijbehorende aantallen per standaard-week, najaar 1989, Parnassia.

soort	week	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	totaal
Aalsholwer	6	11	66	17	39	8	50	29	39	39	-	-	1	2	26	2	18	314
Kievit	24	66	-	-	3	-	1012	23	62	62	-	130	209	58	119	1	-	1707
Watermip	11	3	36	3	-	22	21	-	10	-	-	1	-	3	-	17	-	127
Koboesw	80	92	750	6	84	3	81	17	20	-	-	36	1765	287	488	179	77	3965
Stoornsw	-	30	11	1	5	2	6	-	-	-	-	16	67	67	55	46	43	349
Kl. Nertalmenw	1	13	197	142	9	1	3	1	-	-	-	10	7	6	2	-	-	391
Houtchif	-	-	-	-	5	-	12	-	203	-	-	156	24	-	1	12	3	416
Valdrienswerik	-	-	-	-	1	1	5	-	5	-	-	91	6	1	-	41	2	153
Boerwswlw	8	33	33	15	169	40	279	20	19	-	-	-	-	-	-	-	-	620
Graspleur	-	2	7	-	2	134	4837	2792	3081	-	-	-	1	-	3	-	-	6200
Gale Eribarboort	1	217	356	58	222	117	155	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	14599
Mitte Eribarboort	2	1	1	2	44	21	242	128	152	-	-	85	3	5	4	2	-	692
Heppsw	-	41	19	-	126	1	52	8	7	-	-	10	-	-	-	15	-	279
Kramvogel	-	-	-	-	1	-	-	-	12	-	-	61	138	34	102	256	15	619
Zanglijster	-	-	-	-	1	2	6	33	90	-	-	113	6	14	6	2	6	279
Kopervak	-	-	-	-	-	-	-	-	89	-	-	357	109	12	99	43	1	710
Zwarte Heus	-	-	-	-	-	-	6	2	677	-	-	797	15	-	5	3	-	1505
Pingalmes	-	-	-	-	-	2	62	20	102	-	-	764	21	-	29	7	-	1007
Koolmes	-	-	-	-	-	-	5	4	23	-	-	122	8	7	4	12	-	185
Kauw	-	-	-	-	-	-	-	-	90	-	-	1242	245	2	25	13	1	1618
Spreuw	76	31	11	17	15	3	10132	5802	18968	-	-	19837	14874	29881	7619	8426	400	115992
Vink	-	-	-	-	-	1	70	20	12419	-	-	6927	2939	1095	769	90	-	26269
Keop	-	-	-	-	-	-	-	4	75	-	-	699	87	229	208	109	20	1431
Ringw	-	-	-	-	-	-	18	3	331	-	-	440	45	10	22	8	-	877
Groning	-	-	1	-	-	-	3	19	96	-	-	168	21	9	97	54	17	485
Sjw	-	-	-	-	-	-	2	-	137	-	-	171	16	35	18	130	36	545
Kneu	-	9	7	-	2	4	434	49	2204	-	-	410	30	17	24	19	-	3209
Rietgors	-	-	-	-	-	-	80	81	214	-	-	204	177	84	199	122	13	1174